

МІЖНАРОДНА ДОПОМОГА ЯК ВИД СПІВРОБІТНИЦТВА З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

INTERNATIONAL AID AS A TYPE OF COOPERATION WITH INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

У статті проаналізовано загальні та за регіональним розподілом тенденції надання міжнародної допомоги Групою Світового банку, як одного з основних донорів та координаторів фінансової допомоги країнам. Виявлено значне зростання допомоги країнам Європи і Центральної Азії, яке пов'язане з невизначеністю та нестабільністю спровокованою військовими діями росії в Україні та руйнівними наслідками землетрусу в Туреччині. Охарактеризовано базові міжнародні проекти Світового банку щодо підтримки України в умовах повномасштабного російського вторгнення та механізми й інструменти щодо сприяння відновленню та створення потенціалу для відбудови України. Підкреслено, що в сучасних умовах підтримка ініціатив глобального розвитку та подолання криз у країнах-одержувачах міжнародної допомоги вимагає скоординованих дій надавачів допомоги, для цільового залучення ресурсів щодо розв'язання стратегічних завдань розвитку та подолання кризових ситуацій.

Ключові слова: міжнародна допомога, міжнародна організація, міжнародне співробітництво, міжнародні проекти, міжнародна підтримка.

International aid from international organizations is of great importance for improving the economic situation of the aid-recipient state, and the coordinated actions of aid providers (organizations, countries, private structures) make it possible to achieve large-scale influence to support global development initiatives and overcome crises. The purpose of the research is to analyze and generalize the trends in the provision of international aid by the World Bank within the framework of international cooperation with partner countries and to outline the main directions of attracting such aid by the recipient countries. General and regional trends in the provision of international assistance in the form of loans, grants, equity investments and guarantees to partner countries and private companies by the World Bank Group, as one of the main donors and coordinators of financial assistance to partner countries have been analyzed in the article. The growing trends of international aid to the countries of Europe and Central Asia, associated with uncertainty and instability for the entire region provoked by Russia's military actions in Ukraine and the devastating consequences of the earthquake in Turkey, have been revealed. It has been determined that through a set of main tools: loans and credits on preferential terms, grants to countries for specific projects, consultations, as well as mobilization of financing and support from donor partners, the World Bank responds promptly to challenges of a global and crisis nature and contributes to increasing resilience to crises and solving existing problems in order to protect and strengthen the foundations of the future prosperity of states. Basic international projects of the World Bank regarding the support of Ukraine in the conditions of a full-scale Russian invasion have been characterized, which include financial support in the amount of more than 33 billion US dollars and mechanisms and tools regarding the promotion of recovery and creation of potential for the reconstruction of Ukraine. It has been emphasized that in modern conditions, supporting global development initiatives and overcoming crises in countries receiving international aid requires coordinated actions of aid providers, for the purposeful attraction of resources to promote the sustainable development of the country, the region, and the world. The World Bank, as a global organization with powerful financial capabilities and connections, is able to provide financial support to the economy of any state, which enables the recipient country to attract additional resources to solve strategic development tasks, to reduce the burden on the budget, to update infrastructure, to modernize objects of the budgetary sphere, to create new jobs.

Key words: international aid, international organization, international cooperation, international projects, international support.

УДК 339.96

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.9-7>

Дем'янюк О.Б.1

к.е.н., доцент,
Західноукраїнський національний
університет

Demianiuk Olga

West Ukrainian National University

Постановка проблеми. Загрози зміни клімату, нестабільність світової економіки, збройні конфлікти, проблеми продовольчої безпеки, нерівномірність розвитку країн, потребують спільних зусиль та ресурсів для ефективного управління та врегулювання цих питань. У сучасних умовах ці проблеми загострилися через пандемію COVID-19 та наслідки її подолання, зростаючою борговою кризою у багатьох країнах, руйнівними стихійними лихами та повномасштабним вторгненням росії в Україну. Вирішення таких викликів може забезпечити один з інструментів міжнародного співробітництва як міжнародна допомога, адже саме через неї можна здійснювати координацію та підтримку країн з низьким рівнем розвитку,

швидко та ефективно надавати допомогу постраждалим та відновлювати зруйновану інфраструктуру внаслідок стихійних лих, надзвичайних ситуацій чи збройних конфліктів, надавати фінансову, технічну, консультаційну підтримку у впровадженні реформ та покращенні економічного, соціального та екологічного розвитку. В найбільш загальному вигляді міжнародну допомогу державі визначають як «добровільну передачу ресурсів від однієї країни до іншої» [1], причому таку, що не передбачає повернення країні-донору. Однак сучасні реалії вимагають розширення поняття міжнародної допомоги, як в частині ресурсів (сюди доцільно відносити не лише добровільну передачу ресурсів, а й надання позик і кредитів на пільгових умовах за

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4699-0172>

нульовими чи незначними відсотками, відстрочення повернення (погашення) позик(кредитів), надання гарантій під відповідні проекти тощо), так і надавачів (донорів) такої допомоги, якими можуть виступати і міжнародні організації, і міжнародні фонди, і приватні організації тощо. А найголовніше, для результативності міжнародної допомоги її донори повинні мати у своєму арсеналі низку інструментів, за допомогою яких оперативно могли б реагувати на глобальні виклики, які необхідно негайно долати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теоретичних та сучасних практичних аспектів співробітництва щодо надання міжнародної допомоги займалися низка вітчизняних науковців, зокрема О. Дем'янюк [2], О. Квятковська [3] досліджували міжнародну допомогу в контексті політики сталого розвитку, а І. Боднарюк [4], В. Косик [5], С. Леонтович [6], Т. Мединська [4], Н. Мороз [5], П. Щипанський [6] та інші – в контексті військових дій та повоєнного відновлення України.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність публікацій із питань міжнародного співробітництва в контексті надання міжнародної допомоги, сучасні глобальні виклики та поява нових інструментів надання такої допомоги вимагають більш глибоких досліджень для вирішення завдань міжнародної підтримки держав на глобальному рівні з використанням новітніх інструментів надання міжнародної допомоги з урахуванням специфіки розвитку сучасних економічних відносин

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз та узагальнення тенденцій надання Світовим банком міжнародної допомоги в межах міжнародного співробітництва з країнами-партнерами та окреслення основних напрямів залучення такої допомоги країнами-реципієнтами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед надавачів (донорів) міжнародної допомоги вагоме місце відіграють міжнародні фінансові організації, серед яких Група Світового Банку (СБ) – основним видом діяльності якого є надання фінансової підтримки країнам, насамперед, що розвиваються у всьому світі.

Як відомо, Група Світового банку складається з п'яти установ (Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР), Міжнародна асоціація розвитку (МАР), Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Багатостороннє агенство гарантування інвестицій (БАГІ) та Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних суперечок), діяльність яких спрямована на подолання бідності, підвищення рівня добробуту і сприяння сталому економічному зростанню та розвитку [7].

Основними інструментами, якими оперує Світовий банк є позики та кредити під нульові чи

низькі відсотки та гранти країнам, що розвиваються під певні проекти. Для підсилення результатів, крім основних інструментів, які використовує СБ, він залучає інших інвесторів, зокрема, уряди, комерційні банки, кредитні агенції та приватних донорів, які підтримують широкий спектр інвестицій у таких сферах, як освіта, охорона здоров'я, державне управління, інфраструктура, розвиток фінансового та приватного секторів, сільське господарство, а також управління навколишнім середовищем і природними ресурсами.

Офіційні статистичні дані Світового банку свідчать про постійне зростання надання ресурсів у вигляді позик, грантів, інвестицій в акціонерний капітал та гарантій країнам-партнерам та приватним компаніям. Як видно з рис. 1, за аналізований період обсяги такої підтримки як за зарезервованими, так і наданими ресурсами збільшилася майже вдвічі з 68,1 млрд дол. США у 2019 році до 128,3 млрд дол. США у 2023 фінансовому році та з 49,9 млрд дол. США у 2019 р. до 91,4 млрд дол. США відповідно.

Аналіз даних ресурсів МБРР – одного з найбільших багатосторонніх банків розвитку у світі, що є у складі Групи Світового банку, який надає позики, гарантії, продукти управління ризиками, консультаційні послуги країнам з середнім рівнем доходу і платоспроможним країнам з низьким рівнем доходу, а також координує заходи щодо вирішення регіональних і глобальних проблем, показує суттєве зростання зарезервованих засобів у 2023 році в Європейському та Центральноазійському регіоні (табл. 1).

Це пов'язано насамперед тим, що у 2023 році країни Європи і Центральної Азії стикнулися з безпрецедентними потрясіннями і невизначеністю, спровокованими, насамперед, військовими діями росії в Україні та руйнівними наслідками масштабного землетрусу в Туреччині. Саме Туреччина та України у 2023 році увійшли у п'ятірку країн найбільших позичальників МБРР з сумами 3,9 і 3,13 млрд дол. США відповідно [7]. Вторгнення росії в Україну у 2022 році має руйнівні економічні і соціальні наслідки не тільки для України, а й спричиняє негативний вплив на весь регіон, зокрема зростання цін на енергоносії і продовольство, посилення умов фінансування, збої в торгівлі і геополітичну нестабільність.

Не зважаючи на те, що пріоритетними напрямками співробітництва СБ з державами є прискорений розвиток людського капіталу, формування навиків і соціальної інтеграції, сприяння переходу до «зеленої» економіки і підвищення сталості до змін клімату, сприяння розвитку приватного сектору і створення робочих місць, а також підвищення ефективності державних інституцій, СБ використовує інструменти своєї підтримки державам досить оперативно і гнучко: тільки коштом

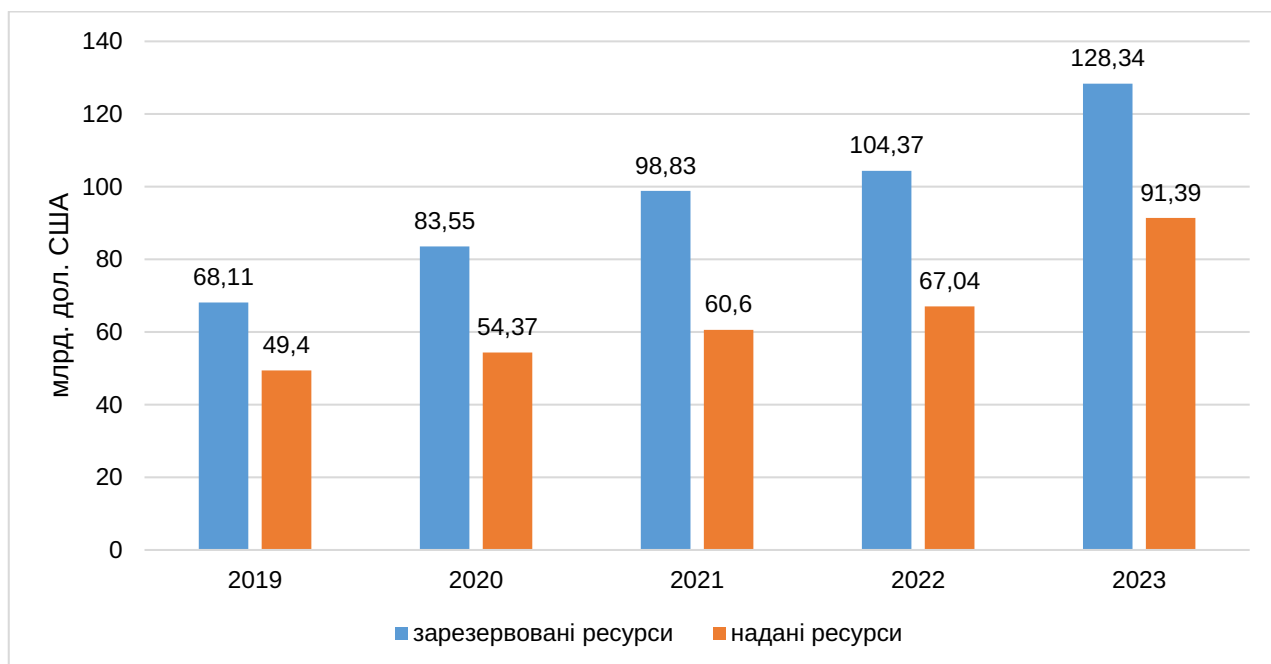

Рис. 1. Фінансування надане Групою Світового банку країнам-партнерам за 2019–2023 фінансові роки (млрд дол. США)

Джерело: формовано автором на основі [7, с. 11]

Таблиця 1

Надання зарезервованих ресурсів МБРР за регіонами у 2019–2023 фінансових роках (млн дол. США)

Region	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Східна Африка та Південь Африки	315	1716	1525	2907	2364
Західна і Центральна Африка	505	9	500	386	564
Східна Азія і Тихоокеанський регіон	4030	4770	6753	5482	6636
Європа і Центральна Азія	3749	5699	4559	5974	10162
Латинська Америка і Карибський басейн	5709	6798	9464	9407	9828
Близький Схід і Північна Америка	4872	3419	3976	4135	4697
Південна Азія	4011	5565	3746	4781	4321
Разом	23191	27976	30523	33072	38572

Джерело: формовано автором на основі [7, с. 98]

власних фінансових можливостей СБ спроможний швидко спрямувати гроші на допомогу певній країні, а його авторитет у світі надає можливості під власні гарантії активізувати грошові потоки від розвинених країн.

Тільки для України у 2023 фінансовому році СБ оперативно мобілізував фінансову підтримку у сумі, більш ніж 33 млрд дол. США, а від початку вторгнення росії в Україну – більш ніж 37,5 млрд дол. США через створення платформ, за допомогою яких донори і міжнародні партнери можуть надавати підтримку, що доповнює власні ресурси СБ для допомоги уряду у збереженні базового адміністративного і інституційного потенціалу

та забезпечення бюджетних потреб для надання основні державних послуг [7].

З 2022 СБ запусив, розширив та реалізує 9 проектів в напрямку підтримки України (табл. 2). З початку російського вторгнення значна частина підтримки, мобілізованої Світовим банком, була спрямована на проект «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління» (PEACE), майже 1 млрд дол. США та Позики на підтримку політики розвитку та відновлення – 1,5 млрд дол. США (табл. 2), щоб допомогти уряду України задовольнити нагальні потреби, включно із наданням основних державних послуг, зокрема щодо забезпечення виплат

Проекти Світового банку в Україні за 2022–2023 рр. (млн дол. США)

	Назва позики	Сума позики	2022	2023	Всього вибрано	Кінцева дата активних платіжних доручень
1.	Додаткове фінансування для протидії COVID-19 в рамках Проект у доступу до довготермінового фінансування»	100	0,25	60,32	60,57	30.04.2024
2.	Проект «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні» (PEACE) MAP	946,60	541,33	404,32	945,65	31.10.2024
	«Україна – Підвищення стійкості енергосистеми для європейської інтеграції енергомережі (Встановлення гібридних систем з виробництва електроенергії в ПрАТ Укргідроенерго») МБРР	177,00	0,46		0,46	30.04.2027
4.	«Україна – Підвищення стійкості енергосистеми для європейської інтеграції енергомережі (Встановлення гібридних систем з виробництва електроенергії в ПрАТ Укргідроенерго») Фонд чистих технологій (ФЧТ)	34,00	0,16		0,16	30.04.2027
5.	Четверте Додаткове фінансування Проекту «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні»	500,00		500,0	500,00	31.10.2024
6.	Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя (Heal Ukraine)	100,00		47,39	47,39	30.04.2025
7.	П'яте Додаткове фінансування для Проекту «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні» (PEACE) МБРР	500,00		500,00	500,00	31.10.2024
8.	Позика на підтримку політики розвитку та відновлення	1500,00		1500,00	1500,00	31.10.2024
9	Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей (HOPE)	70,00		0,18	0,18	

Джерело: систематизовано автором на основі [8]

заробітної плати медикам, освітянам, державним службовцям, іншим бюджетникам; виплат пенсій; виплат вразливим групам населення в межах соціальних програм.

Загалом, за даними Міністерства фінансів України для підтримки державного бюджету, здійснення інституційних та структурних реформ, підготовки та реалізації довгострокових інвестиційних проектів, які відповідають пріоритетним напрямкам економічного розвитку України за роки співробітництва Світовий банк затвердив для України 73 позики загальним обсягом більш ніж 17,0 млрд дол. США та 2,2 млрд євро з яких отримано 15,87 млрд дол. США та 2,2 млрд євро [8].

Для забезпечення та гарантування цільового спрямування та використання грошових коштів в Україні, СБ задіяв ряд механізмів, включаючи перевірку витрат, моніторинг скарг одержувачів допомоги, аналіз процедур і опитування.

За оцінкою СБ на початок 2023 року, завдані втрати і потреби у відновленні України протягом 10 років вимагають залучення ресурсів на суму близько 411 млрд дол. США [7] з державних та

приватних джерел для покриття витрат на реконструкцію і відновлення таких сфер як транспорт, житло, енергетика, соціальний захист, розмінування та сільське господарство. З метою сприяння відновленню і створення потенціалу для відбудови СБ розробив інноваційний «рамковий» підхід до проектів, який дає змогу оперативного розподіляти ресурси і масштабувати їх по мірі збільшення обсягу фінансування. За цим підходом СБ надає Україні сприяння щодо підвищення ефективності систем первинної медико-санітарної допомоги, надання психологічної допомоги і реабілітації; відновлення інфраструктури електро- та теплопостачання держави, через оперативну закупівлю необхідного обладнання; відновлення транспортної мережі, через ремонт мостів, залізничних доріг аби відновити зв'язок з населеними пунктами для доставки гуманітарної допомоги та збільшити пропускну здатність коридорів експорту-імпорту. Для реалізації цих проектів СБ використовує траст-фонд сприяння гуманітарній допомозі, відновленню, реконструкції і реформам в Україні, який займається розподілом і мобілізацією

грантових внесків партерів-донорів. Крім інвестицій, СБ здійснює консультування з стратегічних питань і питань щодо проведення реформ, а також з питань структурування економічно доцільних проєктів.

Кризи через збройні конфлікти, продовольчі і кліматичні проблеми, що виникають і накладаються одна на одну, загрожують глобальному розвитку, що вимагає швидкої скоординованої відповіді на ці кризи, саме тому нині міжнародні фінансові інституції є координаційними механізмами надання міжнародної допомоги, оскільки процес спрямування допомоги через такі організації, як Світовий банк, є зручним для країн-донорів, так як забезпечує консолідований, скоординований канал надання допомоги для сприяння розвитку країни, регіону та світу. Загалом для ефективності міжнародної допомоги вона повинна узгоджувати інтереси країн-одержувача та країн-донорів, з пріоритетністю підтримки через баланс між невідкладними потребами й середньо- та довгостроковими цілями і відповідальністю одержувачів допомоги та контролем, моніторингом і наглядом надавачів допомоги.

Висновки. Аналіз тенденцій мобілізації міжнародної допомоги СБ показав, що її обсяги постійно зростають. Міжнародна допомога від міжнародних організацій має велике значення для покращення економічного становища країни-отримувача допомоги, а скоординовані дії надавачів допомоги (організацій, країн, приватних структур) дають змогу досягти масштабного її впливу для підтримки ініціатив глобального розвитку та подолання криз.

СБ будучи глобальною організацією з потужними фінансовими можливостями та зв'язками спроможний забезпечити фінансову підтримку економіки будь-якої держави, що дає змогу країні-одержувачу подолати непередбачувані кризи (збройні конфлікти, стихійні лиха) та залучити додаткові ресурси для розв'язання стратегічних завдань розвитку, зменшити навантаження на державний і місцеві бюджети, впроваджувати світові практики адміністративного менеджменту, оновити інфраструктуру, провести модернізацію об'єктів бюджетної сфери, створити нові робочі місця.

У подальшому будуть здійснюватися дослідження щодо впливу проєктів міжнародної допомоги на конкретні сектори такі як соціальний, економічний, виробничий, захист довкілля і раціональне використання природних ресурсів тощо.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Aid. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Aid> (дата звернення: 18.12.2023).
2. Дем'янюк О. Міжнародна допомога у забезпеченні фінансування сталого розвитку. *Вісник*

Тернопільського національного економічного університету. 2018. Вип. 3. С. 60–69. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/32915/1/%d0%94%d0%b5%d0%bc%27%d1%8f%d0%bd%d1%8e%d0%ba.pdf>

3. Квятковська О.В. Офіційна допомога як функціональний інструмент реалізації політики міжнародного розвитку. *Панорама політологічних студій*. 2013. Вип. 10. С. 36–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pps_2013_10_7

4. Мединська Т.В., Боднарюк І.Л., Олійник Н.Р. Міжнародна допомога як основа повоєнного відновлення економіки України. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2023. № 73. С. 93–102. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-73-14>

5. Мороз Н.В., Косик В.М. Фінансова допомога Україні від міжнародних партнерів у період війни. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. № 5. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-08-01>

6. Щипанський П.В., Леонтович С.П., Сотник В.В. Міжнародна допомога партнерів як одна з економічних складових перемоги *Актуальні питання національної безпеки і оборони*. 2022. № 2. С. 27–31. DOI: <https://doi.org/10.33099/2618-1614-2022-19-2-27-31>

7. World Bank, Annual Report 2023: A New Era in Development. 2023. 114p. URL: <https://www.worldbank.org/en/about/annual-report#anchor-annual>

8. Інформаційна довідка щодо стану співробітництва України зі Світовим банком (станом на 01.12.2023). Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA_01_12_2023.pdf

REFERENCES:

1. Aid. Available at: <https://en.wikipedia.org/wiki/Aid> (accessed Desember 18, 2023).
2. Demianiuk O. (2018) Mizhнародna dopomoha u zabezpechenni finansuvannia staloho rozvytku [International aid in sustainable development financing]. *Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu – The Herald of Ternopil National Economic University*, vol. 3, pp. 60–69. Available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/32915/1/%d0%94%d0%b5%d0%bc%27%d1%8f%d0%bd%d1%8e%d0%ba.pdf>
3. Kvyatkovska O. (2013) Ofitsiina dopomoha yak funktsionalnyi instrument realizatsii polityky mizhнародnoho rozvytku [The official assistance as functional instrument of international development policy realization]. *Panorama politolohichnykh studij*, vol. 10, pp. 36–46. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pps_2013_10_7
4. Medynska T.V., Bodnariuk I.L., Oliynyk N.R. (2023) Mizhнародna dopomoha yak osnova povoiennoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy. [International assistance as the basis of the post-war recovery of Ukraine's economy]. *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky Herald of Lviv University of Trade and Economics. Economic Sciences*, vol. 73,

pp. 93–102. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-73-14>

5. Moroz N., Kosyk V. Finansova dopomoha Ukraini vid mizhnarodnykh partneriv u period viiny [Financial assistance to Ukraine from international partners during the war] *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia – Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*, vol. 5. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-08-01>

6. Shchypanskyi P.V., Leontovych S.P., Sotnyk V.V. (2022) Mizhnarodna dopomoha partneriv yak odna z ekonomichnykh skladovykh peremohy [International assistance from partners as one of the economic components of victory]. *Aktualni pytannia natsionalnoi bezpeky i oborony Topical issues of national security*

and defence, vol. 2, pp. 27–31. DOI: <https://doi.org/10.33099/2618-1614-2022-19-2-27-31>

7. World Bank, Annual Report 2023: A New Era in Development. 2023. 114 p. Available at: <https://www.worldbank.org/en/about/annual-report#anchor-annual>

8. Informatsiina dovidka shchodo stanu spivrobitnytstva Ukrainy zi Svitovym bankom [Information certificate on the state of Ukraine's cooperation with the World Bank] (stanom na 01.12.2023). Ministerstvo finansiv Ukrainy [Ministry of Finance of Ukraine]. Available at: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA_01_12_2023.pdf